

Dossier

Departament de Comunicació
i Xarxes Socials
comunicacion@ivam.es

Colabora:

Sexopolítiques del cinema marginal anys 70 i 80

Comissariat: Alberto Berzosa
Del 27 de juny al 6 d'octubre de 2019
#IVAMSexoPolitiques

Luis y Ramón leyendo el Manifest del FAGC, 1976. Alfonso de Sierra.

Revista La Pluma nº 5, Barcelona, 1979. Coordinadora de Col·lectius per l'Alliberament Gai. Colecció José Romero

L'IVAM presenta la mostra documental **Sexopolítiques del cinema marginal. Anys 70- 80** que reflexiona sobre l'espai de creació que va tindre en les sexualitats dissidents el centre dels seus discursos durant els anys 70 i principis dels 80 a Espanya. La mostra es presenta amb motiu de la setmana de l'Orgull LGTB i es completa amb una trobada de cinema i converses del 28 al 30 de juny.

Aquest projecte proposa un acostament a la sexopolítica cinematogràfica a partir d'una selecció de més de 80 documents, que inclouen cartells, fanzines, fullets, butlletins d'associacions i pel·lícules.

Entre altres, van participar els directors de cinema **Pedro Almodóvar, Esteve Rovira, Pierrot, Carles Comas, Rafael Gassent, Lluís Fernández, Antonio Maenza, José Romero Fumada**, el col·lectiu **Els 5 QK's** i **Barcelona Súper 8**, així com alguns artistes i activistes com **José Pérez Ocaña** o **Rampova**.

El IVAM presenta la muestra documental **Sexopolíticas del cine marginal. Años 70- 80** que reflexiona sobre el espacio de creación que tuvo en las sexualidades disidentes el centro de sus discursos durante los años 70 y principios de los 80 en España. La muestra se presenta con motivo de la semana del Orgullo LGTB y se completa con un encuentro de cine y conversaciones del 28 al 30 de junio.

Este proyecto propone un acercamiento a la sexopolítica cinematográfica a partir de una selección de más de 80 documentos, que incluyen carteles, fanzines, folletos, boletines de asociaciones y películas.

Entre otros, participaron en este espacio de creación los directores de cine **Pedro Almodóvar, Esteve Rovira, Pierrot, Carles Comas, Rafael Gassent, Lluís Fernández, Antonio Maenza, José Romero Ahumada**, el colectivo **Els 5 QK's** y **Barcelona Súper 8**, así como algunos artistas y activistas como **José Pérez Ocaña** o **Rampova**.

Còmic “Quiero la cabeza de Lou Lou García”, Revista Mundo musical, nº: 67/70, València, 1982. Colecció Rampova, València

Les pel·lícules i, amb elles, el discurs de la sexopolítica cinematogràfica, es va estendre a través de cafés, bars i carrers, cases particulars i centres d'exhibició cinematogràfica.

Un imaginari subcultural comú, compartit per aquests realitzadors, a través del qual es qüestionaven i invertien les convencions socials respecte al gènere i al sexe, una estètica marcada pel desafiament a les narratives fílmiques dominants i una manera de producció i difusió basat en l'organització d'espais autònoms, col·laboratius i de solidaritat, alternatius a les lògiques del mercat capitalista.

La mostra s'organitza segons les cinc estratègies polítiques i estètiques més habituals d'aquesta escena: **l'emergència dels cossos dissidents, la política d'aliances, la transgressió dels valors del franquisme, la sexopolitització de la cultura popular i una tendència clara a l'expansió dels marges.**

Las películas y, con ellas, el discurso de la sexopolítica cinematográfica, se extendió a través de cafés, bares y calles, casas particulares y centros de exhibición cinematográfica.

Un imaginario subcultural común, compartido por estos realizadores, a través del que se cuestionaban e invertían las convenciones sociales respecto al género y al sexo, una estética marcada por el desafío a las narrativas fílmicas dominantes y un modo de producción y difusión basado en la organización de espacios autónomos, colaborativos y de solidaridad, alternativos a las lógicas del mercado capitalista.

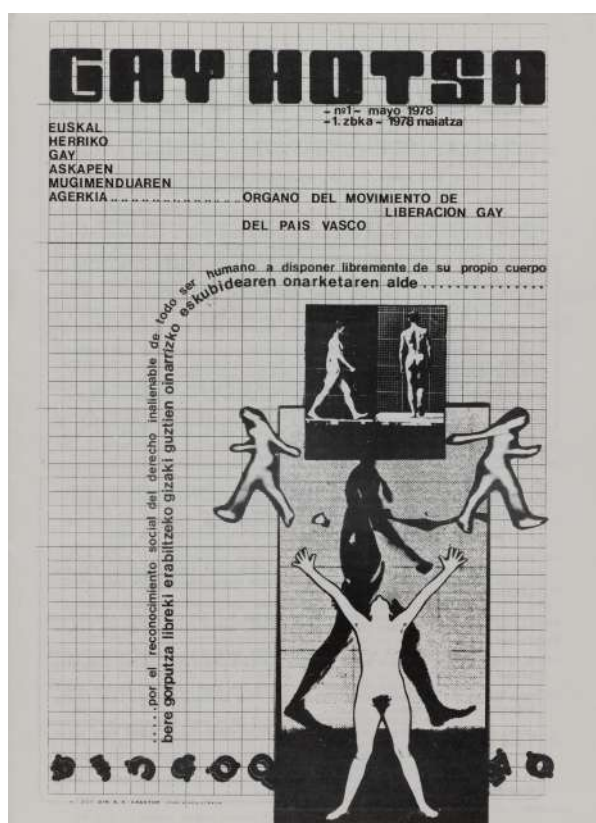
La muestra se organiza según las cinco estrategias políticas y estéticas más habituales de esta escena: **la emergencia de los cuerpos disidentes, la política de alianzas, la transgresión de los valores del franquismo, la sexopolitización de la cultura popular y una tendencia clara a la expansión de los márgenes.**

1. L'emergència dels cossos dissidents en els espais públics.

Des d'inicis de la dècada dels setanta gais, lesbianes i trans* van començar a organitzar-se en els primers col·lectius militants. Aquesta incipient cultura de l'alliberament sexual rampell es va articular també més enllà dels col·lectius, desbordant-los, a través de revistes, butlletins, pasquins, cartells, llibres, pel·lícules de ficció i fotografies. Mereixen un esment especial peces com el **Quadern del cos i l'aigua** de Mari Chordà, les **propagandes de Rampova**, els **butlletins del GLAL** (Grup de Lluita per l'Alliberament de la Lesbiana) o el **Dossier sobre el lesbianisme del col·lectiu basc ESAM** (Moviment de l'Alliberament Sexual de la Dona).

1. La emergencia de los cuerpos disidentes en los espacios públicos.

Desde inicios de la década de los setenta gais, lesbianas y trans* comenzaron a organizarse en los primeros colectivos militantes. Esta incipiente cultura de la liberación sexual pronto se articuló también más allá de los colectivos, desbordándolos, a través de revistas, boletines, pasquines, carteles, libros, películas de ficción y fotografías. Merecen una mención especial piezas como el **Quadern del cos i l'aigua** de Mari Chordà, las **propagandas de Rampova**, los **boletines del GLAL** (Grup de Lluita per l'Alliberament de la Lesbiana) o el **Dossier sobre el lesbianismo del colectivo vasco ESAM** (Movimiento de la Liberación Sexual de la Mujer).

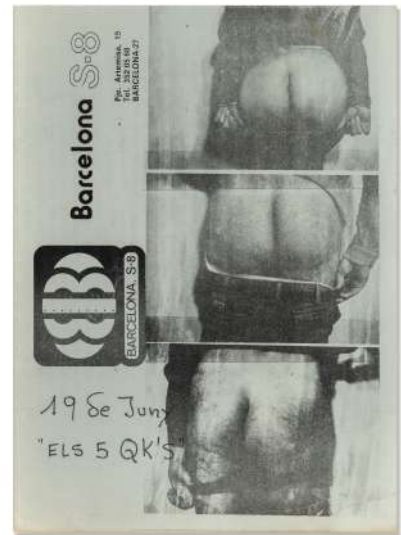
Gay Hotsa nº1, mayo 1978. Boletín del EHGAM. Movimiento de Liberación Gay de Euskal Herria.

2. Les polítiques d'aliances

La política i l'art en els marges requereix d'aliances per a poder desenvolupar-se i ser efectives en termes d'experimentació i resistència. La doble militància marxista/homosexual va ser una cosa habitual, de manera que els de

2. Las políticas de alianzas

La política y el arte en los márgenes requiere de alianzas para poder desarrollarse y ser efectivos en términos de experimentación y resistencia. La doble militancia marxista/homosexual fue algo habitual, de modo que los colectivos

Programa sessió Barcelona Súper 8, Smegma y Quim Moline, Barcelona, 1981 y Els 5 QK's, Barcelona, c. 1980. Colecció José Romero

gais, lesbianes i trans* es van sumar a causes proletàries, com el Primer de Maig, i van mantindre complicitat amb altres moviments com l'ecologista i antinuclear, per exemple. Les pel·lícules de Els 5 QK's, com *Identitat* (1976), sobre la reconfiguració de les identitats polítiques i sexuals en els temps fugaços de la Transició, són un bon exemple.

3. La transgressió dels valors culturals i morals del franquisme

Sota el règim de Franco, es van abocar nombrosos prejudicis sobre les sexualitats dissidents, generant així un profund estigma sobre elles. Davant aquesta situació, resulta lògic que el discurs de la sexopolítica dels anys setanta i huitanta evidencien un rebuig contundent als principis morals, religiosos i patriòtics en forma de transgressió mitjançant la burla, la paròdia i l'estranyament en clau gai d'aquests. L'Església catòlica i el seu dogma van ser el centre de les més variades paròdies, des de la recreació homoeròtica dels episodis de la vida de cristi que van fer *Els 5 QK's* fins a les insinuacions de pedofília de Xavier-Daniel en *Silenci* que es projecta a l'IVAM el 29 de juny a les 18'15h.

de gais, lesbianes y trans* se sumaron a causas proletarias, como el Primero de Mayo, y mantuvieron complicidad con otros movimientos como el ecologista y antinuclear, por ejemplo. Las películas de Els 5 QK's, como *Identitat* (1976), sobre la reconfiguración de las identidades políticas y sexuales en los tiempos fugaces de la Transición, son un buen ejemplo.

3. La transgresión de los valores culturales y morales del franquismo

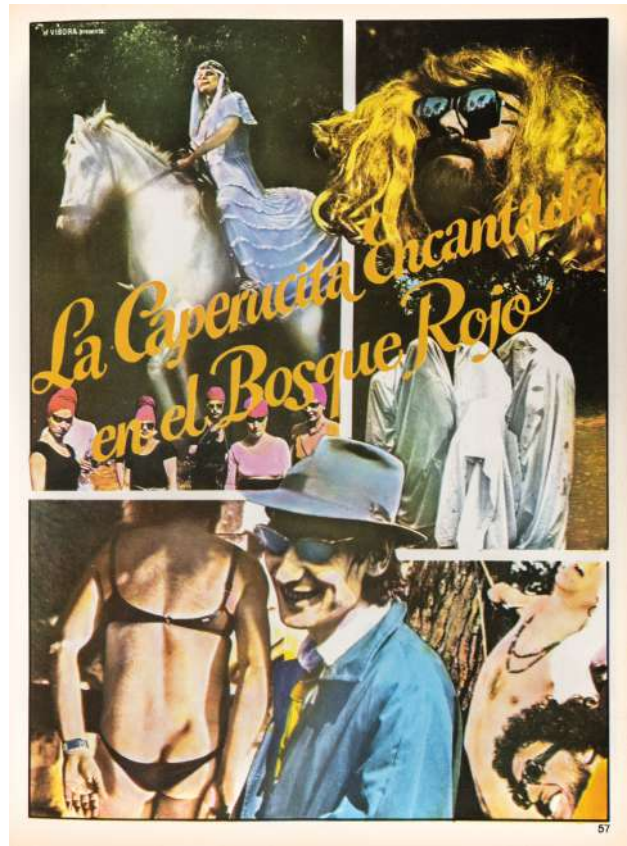
Bajo el régimen de Franco, se vertieron numerosos prejuicios sobre las sexualidades disidentes, generando así un profundo estigma sobre ellas. Ante esta situación, resulta lógico que el discurso de la sexopolítica de los años 70 y 80 evidencien un rechazo contundente a los principios morales, religiosos y patrióticos en forma de transgresión mediante la burla, la parodia y el extrañamiento en clave gay de los mismos. La Iglesia católica y su dogma fueron el centro de las más variadas parodias, desde la recreación homoerótica de los episodios de la vida de cristo que hicieron *Els 5 QK's* hasta las insinuaciones de pedofília de Xavier-Daniel en *Silenci* que se proyecta en el IVAM el 29 de junio a las 18'15h.

4. La sexopolitització de la cultura popular

Sexopolititzar significa realitzar un procés d'apropiació i resignificació d'elements de la cultura popular des de l'òptica de la dissidència sexual i utilitzar els resultats d'aquest procés per a generar referents nous. Mitjançant la sexopolitització, el popular es converteix en un espai de resistència. Ho veiem, per exemple, en la versió que va fer **Nazario** del conte **Caputxeta Roja**.

4. La sexopolitización de la cultura popular

Sexopolitizar significa realizar un proceso de apropiación y resignificación de elementos de la cultura popular desde la óptica de la disidencia sexual y utilizar los resultados de este proceso para generar referentes nuevos. Mediante la sexopolitización, lo popular se convierte en un espacio de resistencia. Lo vemos, por ejemplo, en la versión que hizo **Nazario** del cuento **Caperucita Roja**.

La Caperucita Encantada en el Bosque Rojo, fotonovela dirigida por Nazario publicada en la revista Víbora Comixx, nº 8 y 9, 1980

5. L'expansió dels marges

A pesar que la sexopolítica cinematogràfica tinguera el seu origen en zones urbanes, des d'allí es mira al món rural i la naturalesa com a escenaris de les seues pel·lícules, perquè allí els plaers fluïen amb major facilitat. Un exemple clar es troba en les fotos d'alguns rodatges de Els 5 QK's o en la pel·lícula **El dret d'estimar** (1979), d'Esteve Rovira que es projecta a l'IVAM el 29 de juny 13'50h.

5. La expansión de los márgenes

A pesar de que la sexopolítica cinematográfica tuviera su origen en zonas urbanas, desde allí se mira al mundo rural y la naturaleza como escenarios de sus películas, pues allí los placeres fluían con mayor facilidad. Un ejemplo claro se encuentra en las fotos de algunos rodajes de Els 5 QK's o en la película **El dret d'estimar** (1979), de Esteve Rovira que se proyecta en el IVAM el 29 de junio 13'50h.

TROBADA DE CINEMA I CONVERSES

Amb motiu de la mostra l'IVAM presenta un cicle de cinema i converses sobre discursos, espais i extrems de la sexopolítica dels anys 70 i 80.

Divendres, 28 de juny

18.00 h.- Presentació
18.15 h.- Trobada amb José Romero i Luis Escribano, modera Alberto Berzosa.
19.15 h.- Projecció d'A baix la llei de perillositat! 1977. 12' de José Romero.
19.30 h.- Projecció de Fosca. 1977. 9' de Carles Comas.
19.40 h.- Projecció de També vaig trobar marietes felices. 1980. 70' de Els 5 QK's

Dissabte, 29 de juny

12.00 h.- Visita a l'exposició Sexopolítiques del cinema amb Manuela Pedrón Nicolau.
13.00 h.- Projecció del El dret d'estimar. 1979. 49' d'Esteve Rovira.
13.50 h.- Projecció de l'altre Lluís. 1977. 22' d'Alejo Loren.
14.15 h.- Fi de la sessió
18.00 h.- Projecció de El noi que llegia Marcuse. 1979. 14' de Xavier Benlloch.
18.15 h.- Projecció de Silencis. 1983. 14' de Xavier Daniel.
18.30 h.- Conferència Potències d'una sexopolítica de càrrega lèsbica en els 70, a càrrec de Estibaliz Sádaba.

Diumenge, 30 de juny

11.00 h.- Conferència Sexopolítica en Maenza, Padrós i Zulueta, a càrrec de Juan Antonio Suárez.
12.00 h.- Projecció de Roma-Brescia-Cannes. 1974. 26' d'Iván Zulueta.
12.30 h.- Projecció de Els Ocellots agafem l'últim tranvia. 1983. 22' de Els 5 Qk's.
12.55 h.- Projecció de IXE. 1980. 48' de Lionel Soukaz.

ENCUENTRO DE CINE Y CONVERSACIONES

Con motivo de la muestra el IVAM presenta un ciclo de cine y conversaciones sobre discursos, espacios y extremos de la sexopolítica de los años 70 y 80.

Viernes, 28 de junio

18.00 h.- Presentación
18.15 h.- Encuentro con José Romero y Luis Escribano, modera Alberto Berzosa.
19.15 h.- Proyección de ¡Abajo la ley de peligrosidad! 1977. 12' de José Romero.
19.30 h.- Proyección de Fosca. 1977. 9' de Carles Comas.
19.40 h.- Proyección de También encontré mariquitas felices. 1980. 70' de Els 5 QK's

Sábado, 29 de junio

12.00 h.- Visita a la exposición Sexopolíticas del cine con Manuela Pedrón Nicolau.
13.00 h.- Proyección de El dret d'estimar. 1979. 49' de Esteve Rovira.
13.50 h.- Proyección de El otro Luis. 1977. 22' de Alejo Loren.
14.15 h.- Fin de la sesión
18.00 h.- Proyección de El noi que llegia Marcuse. 1979. 14' de Xavier Benlloch.
18.15 h.- Proyección de Silencis. 1983. 14' de Xavier Daniel.
18.30 h.- Conferència Potències de una sexopolítica de carga lésbica en los 70, a cargo de Estibaliz Sádaba.

Domingo, 30 de junio

11.00 h.- Conferència Sexopolítica en Maenza, Padrós y Zulueta, a cargo de Juan Antonio Suárez.
12.00 h.- Proyección de Roma-Brescia-Cannes. 1974. 26' de Iván Zulueta.
12.30 h.- Proyección de Els Ocellots agafem l'últim tranvia. 1983. 22' de Els 5 Qk's.
12.55 h.- Proyección de IXE. 1980. 48' de Lionel Soukaz.